

Posudek oponenta bakalářské práce

Jana Dědinová *Teologické srovnání písní z vybraných katolických a protestantských zpěvníků*

Autorka předložila velmi solidní srovnávací studii teologických obsahů katolického Jednotného kancionálu a Evangelického zpěvníku. Po obsahové i formální stránce práce splňuje náležitosti bakalářské práce, autorka píše kultivovaným jazykem a prokazuje schopnost samostatně zpracovat zajímavě zvolené téma. Práci bych ovšem vytkl následující dílčí nedostatky:

Za prvé, ačkoliv autorka pojala práci v zásadě deskriptivně a nekladla si za cíl oba zpěvníky nějak hodnotit, místy se přinejmenším implicitních hodnotících soudů přece nezdržela. To by nebylo samo o sobě na škodu, kdyby ovšem autorka jasně vysvětlila a obhájila užívaná hodnotící kritéria – to však neučinila. Tyto hodnotící soudy mají obvykle obsahově-teologickou povahu a jsou často dosti pochybné.

Na několika místech (např. str. 34) například autorka vynáší soudy o „ekumenické vhodnosti“ či „ekumenické nepřijatelnosti“ té či které písně, se zřejmým implicitním pozitivním, resp. negativním hodnotícím znaménkem, a to aniž by vysvětlila, v čem ekumenická přijatelnost spočívá a proč je relevantní z jejího hlediska hodnotit např. katolické liturgické písně. Zdá se zcela zřejmé, že nakolik katolické písně vyjadřují specificky katolickou nauku, natolik budou zřejmě „ekumenicky nepřijatelné“, a totéž platí *mutatis mutandis* o písních evangelických. Proč by měla např. katolická liturgie brát ohled na „ekumenickou korektnost“?

Jinde autorka s jistým despektem poukazuje na to, že určitá píseň vyjadřuje satisfakční teorii, aniž by zdůvodnila, co je na tom zvláštního či špatného, nebo kritizuje „stopy dualistického pojetí vzkříšení“ v jistých písních (str. 57) – což je dvojnásob podivné: za prvé proto, že umírněný dualismus duše a těla je dogmatizovanou součástí katolické věrouky (Denzinger 902) a opět tedy není zřejmé, z jakého hlediska či proč na něj autorka poukazuje jako na cosi negativního, a za druhé proto, že citované texty se netýkají vzkříšení, nýbrž života duše po smrti před vzkříšením. (EZ 320.6, JK 314.10).

Autorka se dopouští i jiných problematických teologických výpovědí. Na str. 60 kritizuje píseň JK 401 za to, že „opomíjí... to, že věčný život si nelze zasloužit, čímž dochází k... jednostrannému zkresení radostné evangelijní zvěsti“. Necháme-li stranou otázku, co by bylo neradostného na tezi, že věčný život si zasloužit lze, musíme se alespoň, co autorku vede k samotnému tvrzení opaku. Rozhodně se zde nejedná o nějakou univerzálně křesťanskou nebo dokonce katolickou pozici: katolická dogmatika naopak hájí možnost získat (ovšemže za předpokladu a s přispěním milosti) skutečné, ryzí nadpřirozené zásluhy, jimiž si lze skutečně zasloužit věčný život (viz např. KKC § 2026, § 2008). Rovněž autorčina kritika písně *Svatý kříži, tebe ctíme* jako nejen „ekumenicky nepřijatelné“, ale pravděpodobně i dogmaticky pochybné z katolického hlediska, protože prý „odtrhuje materii kříže od události Kříže“ se jeví jako neopodstatněná – jedná se o typický příklad úcty k symbolu, což je pevná součást katolické bohoslužby (viz např. velkopáteční obřad uctívání kříže, úcta projevovaná evangeliáři, oltáři, atd. atd.). Symbolická povaha kříže („Svatý znaku umučení...“ „Praporem nám... buď...“) je z písně naprosto zřejmá, pojem „odtrhávání“ je dán nepochopením funkce symbolu.

Celkem vzato by bylo lépe, kdyby autorka buď příležitostně teologické soudy z práce vypustila, anebo naopak jasně vysvětlila a obhájila pozici, z níž bude teologický obsah písní posuzovat.

Kromě těchto problematických teologických soudů se autorka dopustila i některých věcných omylů. Na str. 40 označuje skladbu *Veni, Sancte Spiritus* za „starocírkevní hymnus“, ačkoliv jde o sekvenci (pocházející nejdříve z 10./11., ale spíše z 13. století, výraz „starocírkevní“ se tedy jeví poněkud zavádějící, nemínil-li jí autorka prostě „předreformační“). Tím přispívá k časté konfúzi funkce a užití sekvence *Veni Sancte Spiritus* a hymnu *Veni Creator*, kdy se např. při liturgii svčení či biřmování místo hymnu zpívá česká parafráze sekvence (*Přijď ó duchu přesvatý*). Naopak na str. 51 označuje autorka tři hymny Tomáše Akvinského ke svátku Božího těla jako sekvence, ačkoliv sekvencí je pouze *Lauda Sion*.

Na str. 13 se autorka dopouští bohužel velmi častého omylu, když řadí zpěv *Aleluja*, resp. jeho náhražky, mezi procesionální zpěvy. Tak tomu není: zpěv *Aleluja* nebo jeho substitut je samostatným

liturgickým úkonem s vlastním smyslem a cílem (shromáždění věřících vítá Pána, který k němu má promlouvat, pozdravuje ho a zpěvem vyznává svou víru). Autorka zde rovněž ve výčtu propriálních zpěvů opomíjí zpěv po přijímání, který (na rozdíl od zpěvu *k přijímání*, s nímž není totožný!) rovněž není procesionálním zpěvem, nýbrž samostatným liturgickým úkonem (díkučinění po přijetí eucharistie). Více k tomu viz např. Rukověť nejen pro varhaníky¹ – tuto příručku ostatně autorce vřele doporučuji ke studiu, vzhledem k jejímu aktivnímu liturgickému působení jako varhanice.

Výše uvedeným je poněkud zproblematizován autorčin závěr, že „zpěv duchovní písně tak v podstatě nemá svůj výhradní okamžik ve mši“ (byť nahrazování *Aleluja* slokou písně je samo o sobě poněkud problematické i z hlediska platných katolických liturgických předpisů – viz již citovaná *Rukověť*). Mimoto by bylo možné namítnout, že zde autorka zbytečně zužuje sféru katolické liturgie na mši svatou a zcela ponechává stranou fakt, že zpěv hymnů je pevnou součástí katolické liturgie hodin.

V této souvislosti lze poukázat na to, že autorka si správně všímá, že až do liturgické reformy po 2. VK nebyl lidový zpěv v katolické církvi chápán jako liturgický; zdá se však, že si autorka nedostatečně uvědomuje důsledky tohoto faktu. Většina současných písní v JK pochází totiž právě z doby před reformou, proto nelze jejich obsah a strukturu vysvětlovat jako důsledek toho, že se jedná o propriální liturgické zpěvy (právě naopak – určitý nedostatek liturgicky vhodných hodnotných skladeb v národním jazyce je dán mimo jiné také tím, že před liturgickou reformou pokládala církev za nežádoucí, aby se lidový zpěv formálně příliš přiblížil zpěvu liturgickému). Celá problematika je ovšem značně složitá a vyžadovala by mnohem hlubší zpracování, než bylo možné v rámci bakalářské práce. Je jistě třeba respektovat skutečnost, že pro porovnání volí autorka především synchronní pohled vycházející ze současného stavu, a do jeho diachronního výkladu z historie vzniku a vývoje jednotlivých písní i celých zpěvníků (který by mnohé osvětlil či ukázal v jiném světle) se pouští pouze příležitostně a nesystematicky.

Mimo uvedené obsahové nedostatky lze autorce vytknout i některé drobné formální chyby. Od str. 43 autorka náhle místo zkratky JK užívá po několik stran zkratku KK. Na str. 16 v pozn. 36 autorka vysvětluje význam písmene „B.“ před jménem autora v EZ; ovšem tato poznámka by byla na místě při prvním výskytu tohoto jevu (str. 11). Z typografického hlediska bych autorce doporučil neužívat podtržení (reliktu éry psacích strojů) a jako vyznačovacích řezů využít raději jiné velikosti písma, kurzívy či tučné sazby.

Přes uvedené nedostatky se však domnívám, že jde o kvalitně zpracovanou studii zcela odpovídající nárokům na bakalářskou práci. Jednoznačně ji proto doporučuji k obhajobě a předběžně navrhuji hodnocení *velmi dobře*, s otevřenou možností nechat se u obhajoby autorkou přesvědčit o známce *výborně*.

Lukáš Novák

¹ Dokument vydaný společnou liturgickou komisí Pražské a Plzeňské diecéze, dostupný také online na adrese http://kancelar.sdh.cz/files/rukovet_web.pdf.